

På vilken vetenskaplig grund och utifrån vilken beprövad erfarenhet? – Utvecklingsbehov inom högskolepedagogiken

Ulla Riis*

Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet

I såväl skollag som högskolelag kan man läsa att "Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet". Men hur ska egentligen denna föreskrift tolkas? Vad avser vi med att en undervisning vilar på vetenskaplig grund?

Denna fråga diskuteras just nu ganska intensivt när det gäller den allmänna skolan och även lärarutbildningen men knappast när det gäller annan högre utbildning. Den vanliga universitetsläraren menar nog att det endast betyder att innehållet i undervisningen ska vara korrekt, sant och stå i överensstämmelse med aktuella vetenskapliga ståndpunkter inom olika discipliner.

Däremot är det få som uppfattar att föreskriften också gäller undervisningsmetoderna och sättet att närma sig undervisningen; att lärandet ska stå i överensstämmelse med pedagogiskt välgrundat vetande. Dessa personer bortser från att det även existerar en vetenskap för handlande i lärarrollen.

Många debattörer missar alltså att en utbildnings innehåll inte kan diskuteras på ett fullödigt sätt skilt från frågan om utbildningens form och metoder. Det gäller ungdomsskolan, det gäller den högre utbildningen, inklusive lärarutbildningen, och det gäller den utbildning för lärararbetet som högskolepedagogiken ska ge universitetslärarna.

Ett aktuellt exempel är fyra naturvetares inlägg på DN Debatt den 11 januari 2016 som kritiserar vissa lärare i ungdomsskolan för kunskapsrelativism och för att ha missuppfattat vetenskapens ständiga utveckling som ett uttryck för att vetenskapen inte representerar någon absolut sanning. Detta lämnar rum för pseudovetenskap, menar de – och jag håller med. "Det är helt avgörande", skriver naturvetarna, "att lärarna får de redskap som behövs för att träna eleverna att skilja det som vilar på god vetenskaplig grund från spekulationer och desinformation", men dessa naturvetares diskussion handlar om innehållsfrågan och bara i förbigående säger de att lärarna behöver redskap. Vilka dessa redskap är och var de ska komma ifrån ägnar de inte rad.

När samma kategori debattörer uttalar sig om den högskolepedagogiska verksamheten – om de alls uttalar sig om den – framgår ofta att de ser den som "en verktygslåda" och en fråga om tricks och tips. De ser den inte som en verksamhet där universitetslärarens ämneskunskap integreras med pedagogiska teorier och begrepp om exempelvis lärande, undervisning, planering, genomförande, uppföljning och utveckling av utbildning.

Jag tror det är ett problem för den högre utbildningen att många aktörer – kursplaneansvariga, studierektorer och lärare, men även högröstade professorer – ofta saknar en genomtänkt bild av utbildning och undervisning som en verksamhet som förutsätter ämneskompetens och pedagogisk kompetens i förening. "En lektor eller professor som kan sitt ämne bra är också en bra lärare", är tyvärr en alltför vanlig uppfattning. De högskolepedagogiska enheterna brottas

* Författarkontakt: ulla.riis@edu.uu.se
Förutsatt korrekt källhänvisning får texten användas och spridas icke-kommersiellt.

Artiklar är kollegialt granskade. Övriga bidragstyper granskas av redaktionen.
Se www.hogreutbildning.se
ISSN 2000-7558

idag med problemet att integrera ämneskunnande med pedagogiskt teoretiskt kunnande. De gör det bra, de behöver fortsätta med det och de behöver stöd för det, i första hand från lärosätets ledning eftersom detta i hög grad är en fråga om legitimitet.

En besläktad fråga är vad det innebär att undervisningen ska vila på beprövad erfarenhet? I yrkesutbildningarna, exempelvis inom vård, teknik, ekonomi, psykologi, undervisning innefattar ämnesinnehållet i undervisningen inte bara teori utan även kunskap vunnen genom yrkeserfarenhet. I de nämnda utbildningarna medverkar därför lärare som själva har erfarenhet av yrkespraktiken och inslagen av praktik, eller verksamhetsförlagd utbildning, VFU, är därför betydande.

Hur är det idag med den beprövande högskolepedagogiska erfarenheten? Vem tar hand om den, vem systematiserar den och vem granskar den kritiskt så att även den kan utgöra en del i högskolepedagogiken? Här behövs, menar jag, utvecklingsarbete och en utökning av tillämpning och handledd praktik.

Linköpings universitet kan tjäna som en illustration till vad jag efterlyser och varför. För ett par år sedan granskade jag LiU:s högskolepedagogiska verksamhet och fann att den genomgående höll hög kvalitet (Riis & Ögren 2012). LiU har byggt upp sina högskolepedagogiska kurser som en trappa där deltagaren börjar med en kurs om inläring och undervisning, fortsätter med en kurs om utbildningsplanering och pedagogiskt ledarskap och avslutar med en kurs i forskarhandledning (man följer SUHF:s rekommendationer om mål för behörighetsgivande högskolepedagogisk utbildning). De olika trappstegen är direkt knutna till LiU:s system för anställning och för befordran (universitetsadjunkt, biträdande universitetslektor, universitetslektor, biträdande professor, professor). Kurserna är utmärkta till innehåll och form. Det faktum att befordran är villkorad till genomgång av kurserna har påtagligt ökat intresset för den högskolepedagogiska utbildningen och för högskolepedagogiska frågor. En svag länk i LiU:s "universitetslärarutbildning", som man delar med praktiskt taget alla lärosäten, är praktiken. Kursdeltagarna kunde den gången (hösten 2012) få *en* enda spegelvisning av sig själva och de kunde få genomföra *en* enda lektion med auskultation.

Inslagen av praktik och tillämpning var mycket uppskattade av kursdeltagarna i Linköping men de behöver byggas ut. På motsvarande sätt hade det varit önskvärt om SUHF:s nyligen reviderade rekommendationer om högskolepedagogisk utbildning hade fått en punkt om praktik.¹ Detta skulle innebära att universitetslärarutbildningen förlängs och fördyras, men det är det troligen värt – för alla svenska lärosäten.

FÖRFATTARPresentation

Ulla Riis är professor i pedagogik vid Uppsala universitet, numera emerita. Hon har studerat högskolepedagogiska frågor och frågor om karriär- och belöningssystem inom akademien, bl.a. 2012 i skriften *Darr på ribban?* – en uppföljningsstudie av 1999 års befodringsreform. Ulla Riis är medlem av redaktionsrådet för Högre utbildning.

REFERENS

Riis, Ulla & Ögren, Jan-Erik (2012) *Pedagogisk kompetensutveckling vid Linköpings universitet. Behov, erfarenheter, åsikter och idéer*. <http://liu.se/pedagogiskaspranget/rapporter/1.425346/PedagogiskkompetensutvecklingvidLiU.pdf>

¹ SUHF:s förbunds församling antog 2016-04-14 reviderade rekommendationer om mål för behörighetsgivande högskolepedagogisk utbildning samt ömsesidigt erkännande (Rek 2016:1).